ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ - ਸਬਦ ੧੦੦

ਫਰੀਦਾ ਮਹਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ ॥

ਸਲੋਕ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੩੮੨

ਫਰੀਦਾ ਮਹਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ ॥
ਗੋਰਾਂ ਸੇ ਨਿਮਾਣੀਆ ਬਹਸਨਿ ਰੂਹਾਂ ਮਲਿ ॥
ਆਖੀਂ ਸੇਖਾ ਬੰਦਗੀ ਚਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ ॥੯੭॥

ਸਾਰ: ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚਲੀ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੁਤਬਾ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਮਲਕੀਅਤ, ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਢਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਲਹਿਰ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਜੋ ਬਚਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਧਰਤੀ ਜਿਥੇ ਮਨੁੱਖ ਆਰਾਮ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਨ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਿਚ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਸਮੂਹਿਕ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਇਕੋ ਕੰਢੇ ਉਪਰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ, ਚਿੰਤਨ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਮਹਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ ॥
ਫਰੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹਵੇਲੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਅੰਤ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੋਰਾਂ ਸੇ ਨਿਮਾਣੀਆ ਬਹਸਨਿ ਰੂਹਾਂ ਮਲਿ ॥
ਨਿਮਾਣੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲ ਲਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦ-ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਹ ਭਾਵ ਮੌਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦਰਜਾ ਹੋਵੇ, ਅੰਤ

ਵਿਚ ਸਭ ਧਰਤੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਪਹਿਚਾਣ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਖੀਂ ਸੇਖਾ ਬੰਦਗੀ ਚਲਣੁ ਅਜੁ ਕਿ ਕਲਿ ॥੯੭॥
ਸੇਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਲਕੇ ਵੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇਈਏ। (੯੭)

ਤੱਤ: ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਜਾਂ ਭਲਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਰਵਾਨਗੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੂੜ੍ਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਕ ਸੱਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰੀਏ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਤ ਦੀ ਅੱਟਲਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਨਮਈ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ-ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਪਲਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹੀਏ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**